

DISCURS DE CLOENDA. Dimarts 17 de desembre de 2013, 20:00 h.

Javier Marzal Felici

Director Acadèmic Congrés ComLoc 2013

Catedràtic de Comunicació Audiovisual i Publicitat

Universitat Jaume I

No resulta fàcil sintetitzar tot el que hem tractat en els dos últims i intensos dies de treball. S'han comentat, analitzat, descrit i polemitzat nombroses qüestions que resulta materialment impossible arregar en una breu intervenció.

Les ponències ens han ajudat a prendre consciència d'una sèrie de fets i qüestions que passe a exposar, de manera no estrictament ordenada:

- D'una banda, els canvis normatius i legislatius que vénen succeint des de 2010, fins i tot durant el segon mandat del Govern Zapatero, amb la modificació de la Llei General de la Comunicació Audiovisual, i els canvis normatius en la Llei de Creació de la Corporació RTVE i de la Llei del Tercer Canal, sumats a altres canvis com la Llei 3/2012, de 20 de juliol, de la Generalitat Valenciana del nou Estatut de RTVV SAU, han preparat inequívocament el terreny perquè finalment s'haja produït el tancament de la radiotelevisió pública valenciana.
- El tancament de RTVV es produeix en el context general de la crisi econòmica i, al temps, d'una profunda crisi del model públic de gestió, qüestionat especialment en el nostre país i en el sud d'Europa, a diferència d'alguns països tan avançats com Japó, Alemanya, Gran Bretanya, França o els països escandinaus, que suposa, en la pràctica, l'expansió del pensament neoliberal més ultraconservador.
- El tancament de RTVV ha estat posat en relació amb la crisi del model de finançament i gestió de les radiotelevisions públiques, de caràcter autonòmic o regional, que tenen en comú servir d'altaveu al poder polític de torn, com a instrument de propaganda, així com la mancança d'un model de gestió professionalitzat, sotmès al control públic, i a la transparència en la rendició dels seus comptes davant la societat.
- L'actual escenari de la convergència mediàtica, en el qual les televisions generalistes encara són agents molt importants en l'actual panorama mediàtic, malgrat l'expansió del model fragmentari de la TDT, i la creixent concentració de mitjans i el domini, en la pràctica, d'un duopoli privat Atresmedia vs. Mediaset, aconsella la necessitat de comptar amb un sector públic estable que

permeta equilibrar l'oferta radiotelevisiva actual, dominada majoritàriament per l'oferta privada.

- L'anàlisi de l'Informe PwC, encara avui poc accessible, permet constatar l'escassa qualitat del pla de viabilitat dissenyat, especialment des de la perspectiva de la professió periodística. Es pot afirmar que una de les causes del tancament de RTVV té el seu origen en aquest Informe, realitzat d'esquena a la realitat del món professional de la ràdio i de la televisió.
- Nombrosos estudis i informes independents i altres encarregats per la Generalitat Valenciana demostren l'enorme rellevància estratègica de RTVV per al sistema comunicatiu valencià, la qual cosa ha estat avalat per professionals de reconegut prestigi dels sectors audiovisuals, des de fa molt de temps, abans que es precipitara la crisi de la radiotelevisió pública valenciana. Però aquesta rellevància estratègica també té una dimensió molt més immediata, no instrumental, i que té a veure amb la importància simbòlica de la comunicació en la constitució del nostre propi ser individual i social: la desaparició d'un mitjà de comunicació públic és una sort de mutilació de la nostra pròpia identitat cultural.

La celebració de les Taules rodones ens ha permès prendre consciència d'una sèrie de qüestions importants:

- D'una banda, els efectes del tancament de RTVV es van a deixar sentir de manera molt notable en les universitats valencianes. Aquest impacte pot ser molt més important en el cas dels ensenyaments de Formació Professional d'Imatge i So, l'existència de la qual pot estar molt seriosament amenaçada. S'imposa una anàlisi profunda de l'oferta formativa universitària i no universitària que s'adapte a la realitat socioeconòmica que es dibuixa en l'actualitat. D'altra banda, es considera que la formació de futurs professionals de la comunicació, en els camps de la informació, de l'entreteniment i de la comunicació publicitària i comercial, és imprescindible per a que el teixit industrial de la Comunitat Valenciana pugui ser cada vegada més competitiu i visible, més enllà dels sectors tradicionals de la comunicació, en un món globalitzat on la comunicació és un element estratègic per al desenvolupament de les empreses.
- La taula de treballadors de RTVV, per boca de professionals de dilatada carrera i reconegut prestigi, ens ha permès comprendre la magnitud de la tragèdia que es precipita sobre el conjunt de la plantilla de RTVV. Hem pogut ser testimonis de l'exercici autocrític dels treballadors participants en la taula en reconèixer el seu grau

de responsabilitat en el propi desgast i desprestigi de la marca RTVV que ha generat una profunda desafecció de la ciutadania valenciana. El seu testimoniatge ha servit per a constatar la desastrosa gestió –opaca i poc professional- de la nostra radiotelevisió pública. En l'origen del tancament i liquidació de l'empresa cap situar l'errat Informe de viabilitat de l'empresa i el disseny de l'E.R.O., l'execució del qual per l'empresa va ser denunciada i anul·lada pel TSJCV. Els participants en la taula han coincidit a reivindicar la reversió del tancament, subratllant que ha de ser una RTV pública, de qualitat i en valencià, en la qual existisquen mecanismes per a evitar el control polític, i que és necessari que hi haja un rigorós control professional de qualitat intern. Així mateix, s'ha insistit que una RTV pública de proximitat ha de ser rendible socialment, no econòmicament.

- La taula integrada per representants de les principals associacions professionals dels sectors implicats en l'àmbit audiovisual (productores de cinema i vídeo, empreses de doblatge, agències de publicitat i consultores de comunicació, professionals de la informació i professionals de l'audiovisual) ens ha ajudat a comprendre que el tancament de RTVV no es limita a un problema d'acomiadament de la seua plantilla de 1.800 treballadors, la qual cosa ja és de per si mateix una enorme tragèdia, sinó que açò pot portar al tancament del 95% de les empreses d'aquest àmbit, amb més de 4.500 llocs de treball amenaçats i la pèrdua anual d'un volum de negoci que pot rondar entre 400 i 600 milions d'euros. Sens dubte, parlem d'un sector important, com així ho avalen nombrosos estudis, alguns encarregats per la pròpia Generalitat Valenciana, i, la qual cosa és més greu, d'una importància estratègica per a modernitzar la nostra economia.
- Finalment, però no menys important, els representants d'algunes societats i associacions cíviques de la Comunitat Valenciana han posat en relleu l'important paper que ha jugat RTVV en la promoció de la llengua i de la cultura valenciana, encara que no s'haja fet sempre de la manera més correcta possible.

El sabor de boca que se'ns queda després de dos intensos dies de treball no deixa de ser bastant amarg. En efecte, tots coincidim a reconèixer que hi ha molts aspectes molt confusos en la gestió de RTVV, en els seus 24 anys d'història, i molt especialment des de 1995 fins a l'actualitat. No és aventurat assenyalar que és molt probable que en els pròxims anys anem a assistir a una judicialització del tot el procés de tancament de la radiotelevisió pública valenciana, així com de la gestió econòmic-financera i dels seus recursos humans. A la llum de la informació que

disposem fins al moment, existeixen dubtes raonables sobre la qualitat del pla de viabilitat de RTVV realitzat per la consultora PricewaterhouseCoopers i de l'Informe realitzat per Garrigues que dissenyava l'ERE, executat posteriorment. Fins i tot la Generalitat Valenciana, per boca del seu President, ha manifestat que no es descarta emprendre mesures contra aquestes consultores, si es demostra que els informes realitzats eren inadequats.

El balanç de la gestió econòmica i política de RTVV no pot ser més negatiu. Es pot afirmar que ha estat sempre a l'arbitri de lluites partidistes, que han donat l'esquena a la ciutadania, en haver-li privat del seu dret a comptar amb un mitjà de comunicació públic. Podem afirmar que la responsabilitat del succeït és només de l'anomenada "classe política"? Creiem que açò seria una resposta massa senzilla. El tancament i liquidació de RTVV expressa el fracàs de la política, especialment, de l'actual govern valencià, i també de la resta de formacions polítiques que no han sabut crear un clima de diàleg, sempre necessari. Els propis treballadors també tenen una part de responsabilitat important en tot el succeït, perquè durant anys, amb el seu silenci còmplice, es van inhibir davant una manera de gestionar la radiotelevisió pública que era inadmissible.

Però, en aquest repartiment de responsabilitats, també hem de subratllar que el punt aconseguït també apunta cap a la responsabilitat de tota la societat valenciana. És la societat valenciana la que té la capacitat, a través de les urnes i de la seua participació en la vida política, per a exigir als dirigents polítics que renunciïn al model partitocràtic vigent, incompatible amb el desenvolupament futur del país. Si volem aconseguir una democràcia madura, és necessari que els nostres dirigents polítics dialoguen i debaten idees, que troben consensos que facen possible superar els greus problemes que patim. L'existència d'una radiotelevisió pública valenciana és un element fonamental per a la vertebració i cohesió social de la nostra comunitat valenciana, així com per a la normalització de la vida política.

En aquests moments creiem que és fonamental mirar cap a davant. Creiem que la nostra cultura i llengua pròpies han de tenir un altaveu tan necessari com una radiotelevisió pública, al servei del ben comú, gestionada professionalment, amb la màxima serietat i rigor pressupostari, i mitjançant l'adopció d'un model de governança basat en la transparència de la gestió, la rendició de comptes a la ciutadania i una permanent autocrítica. Entenem que per a apuntar precisament cap a un futur millor, és necessari aprendre dels molts errors comesos, i açò

exigeix seguir investigant en la història i en el coneixement de la nostra radiotelevisió. Per descomptat, també és important destacar que s'han de depurar les responsabilitats en la nefasta gestió de RTVV, deixant actuar als tribunals de justícia que, per desgràcia, van a tenir molta feina en els pròxims anys.

En aquest sentit, la crisi de RTVV i del model públic de les radiotelevisions de proximitat a Espanya posen de manifest la necessitat de crear òrgans de regulació i control (interns i externs), per a evitar la mala gestió política i econòmica de les radiotelevisions. De la mateixa manera que la crisi econòmica ens ha permès prendre consciència que és necessari que existisquen òrgans de control eficaços de l'activitat financera, al nostre entendre, el cas de RTVV, al costat d'uns altres com TeleMadrid, RTVE, Canal Sud, TVG, etc., convertits en instruments dels poders polítics de torn, han de portar-nos a plantejar la necessitat de crear òrgans de control com el Consell de l'Audiovisual Estatal, un òrgan que existeix en tots els països desenvolupats del món (fins i tot als Estats Units), la missió del qual ha de ser vetlar per la qualitat dels continguts que s'emeten i pel compliment del marc legal existent. Aquest tipus d'òrgans, desprestigiats en el nostre país per certs grups d'interés, tenen com a finalitat vetlar pel respecte dels drets de la ciutadania, atès que l'espai radioelèctric és un ben públic, tan important com la qualitat de l'aire que respirem. En certa manera, l'existència d'una RTV de qualitat i d'instruments de control com els Consells Audiovisuels són eines imprescindibles per a fer possible una ciutadania més crítica, més madura, que contribuiria a fer més competitiu i desenvolupat al nostre país. L'existència de mitjans de comunicació públics de qualitat és tan important com l'existència d'un sistema educatiu sòlid i ferm, d'un sistema sanitari públic de qualitat o d'un sistema judicial independent.

Les meues últimes paraules estan dirigides a reivindicar la memòria que també representa RTVV, l'arxiu audiovisual de la qual, ara en perill, té un valor excepcional per a documentar els nostres últims 24 anys d'història com a poble i com a cultura diferencial. Volem cridar l'atenció sobre la necessitat de protegir i conservar l'arxiu audiovisual de RTVV, el central i el de les delegacions provincials, que té una importància transcendental.

Finalment, crec que és vital per al nostre futur com a societat valenciana, amb uns trets identitaris propis, que tractem de no oblidar el que ha ocorregut i el que està ocorrent, amb la finalitat d'evitar que açò pugua tornar a succeir. Necessitem rescatar a la nostra radiotelevisió pública valenciana, engegar-la novament, corregint tots els errors que s'han

pogut cometre. I, en aquests moments, és fonamental, impedir que açò s'oblidi, perquè la memòria (nostra memòria) és realment molt feble.

Amb la finalitat d'evitar aquest oblit, des de la UJI volem proposar diferents iniciatives:

- La creació d'un portal en internet (domini rtvv.uji.es) per a dipositar allí, vídeos (les sessions gravades d'aquest congrés, videocartes d'estudiants, etc.), documents, textos, notícies, reflexions, etc., que contribuïsquen a mantenir viu el record i la importància de la problemàtica que estem tractant.
- La segona proposta és la publicació d'un llibre col·lectiu sobre la temàtica d'aquest congrés, on es puguen tractar moltes qüestions que han quedat en l'aire i que, sens dubte, tenen un enorme interès, i que en la web del congrés s'explica amb detall. El llibre haurà de veure la llum en 2014, i es sotmetrà als protocols d'avaluació de qualitat, exigibles en el món acadèmic.
- D'altra banda, la nostra activitat reflexiva sobre RTVV no pot concloure amb aquesta trobada acadèmica. Hem de seguir convocant altres trobades en els pròxims mesos, que ens permeten recordar que el tancament de RTVV ha de revertir-se, perquè és senzillament inadmissible.
- La nostra intenció és convocar una activitat acadèmica, probablement en el context d'un curs d'estiu, que versarà sobre la governança i els models de gestió i direcció de les radiotelevisions públiques, en 2014.
- Paral·lelament, ens proposem crear una Comissió de Treball, integrada per representants de la resta d'Universitats participants en aquest congrés, representants d'associacions professionals, dels propis treballadors de RTVV i de la societat civil, per a seguir debatent tots els temes tractats en aquest congrés.

Permeteu-me agrair públicament als tècnics del Paranimf, del Servei de Comunicació i del Laboratori de Ciències de la Comunicació, el seu gran treball aquests dies, així com als estudiants voluntaris i al personal de la sala, així com a l'organització i a la secretaria del congrés (Jessica Izquierdo i Pablo López), que han fet les coses més fàcils.

Moltes gràcies per la vostra assistència i participació. Espere que ens puguem reunir, novament, ben aviat, per a seguir aprenent.